

PLASTIC

Plastic is the title of one of 54 essays Roland Barthes (1915 – 1980) published from 1954 to 1956 in *Les Lettres nouvelle*. In 1957, they were published as a book called *Mythologies*. As Barthes wrote in the introduction to the first edition, their common denominator was the reflection on “some myths of everyday life in France”. He disclosed these modern myths catching people in the sticky net of illusions not only through commercials and lifestyle magazines (one of them, *Elle*, he considered “a real repository of mythology”), but also through analysing banal news in papers, photos, gastronomy, toys or exhibitions.

We have included the Czech translation of *Plastic* in the magazine as an introductory article to the thematic block dedicated to the theme of *Art in the Plastic Age*. The translation was taken from Roland Barthes: *Mytologie*. Published by Publishing House Dokořán, Prague, 2004. Translated by Jozef Fulka. Selection and literal by Petr A. Bílek.

UMĚLÁ HMOTA

Navzdory jménům připomínajícím řecké pastýře (Polystyren, Fenoplast, Polyvinyl, Polyetylen) je umělá hmota, jejíž vzorky byly nedávno shromážděny na jedné výstavě, substancí bytostně alchymickou. Veřejnost se u vchodu tlačí v dlouhé frontě, aby uzřela, jak dochází k magickému úkonu *par excellence*: k přeměně hmoty. Ideální stroj, podlouhlý a trubcovitý (tedy tvar náležitě vyjadřující tajemství jistého itineráře), bez námahy z hromady nazelenalých krystalu vyrobí lesklé vroubkované košíčky. Na jedné straně surová, telurická materie, na straně druhé dokonalý lidský předmět; a mezi těmito dvěma extrémy – nic; nic než proběhnutí jakési dráhy, na něž ledabylo dohlíží zaměstnanec v přilbě, polobůh, polorobot.

Umělá hmota, která je něčím víc než jen pouhou substancí, proto představuje samotnou ideu své vlastní nekonečné transformace, představuje, jak naznačuje její lidové pojmenování, zviditelněnou všudypřítomnost. Ostatně právě v tomto

Ramin Bahrani: Plastová taška / Plastic Bag, 2009, film, 18 min.

Ramin Bahrani: Plastová taška / Plastic Bag, 2009, film, 18 min.

ohledu je hmotou zázračnou: zázrak je vždy nějakou náhlou proměnou příro-
zenosti. Umělá hmota zůstává skrz naskrz poznamenána následujícím udivujícím
faktem: není ani tak předmětem jako spíše stopou určitého pohybu.

A protože tento pohyb je zde víceméně nekonečný, protože transformuje
původní krystaly do rozličných a stále překvapivějších předmětů, je umělá hmota
celkově vzato podívanou, již je třeba dešifrovat: je přehlídkou samotných svých
výsledků. Při setkání s každým výsledným tvarem (kufřík, kartáček, karoserie
automobilu, hračka, látka, trubka, miska či papír) mysl nepřestává řešit rébus
prvotní látky. Schopnost proměny je totiž u umělé hmoty absolutní: může vytvá-
řet právě tak kyblíčky jako šperky. Člověku jde hlava kolem, když se ocitne tváří
v tvář bujení této látky a uvědomí si překvapivé vztahy mezi singulárem původu
a plurálem výsledku. Tento údiv je ostatně šťastný, protože podle rozsahu pře-
měn člověk poměřuje vlastní moc a sám itinerář umělé hmoty u něj způsobuje
euforii z důmyslného proklouzávání kolem přírozenosti.

Cenou zaplacenou za tento úspěch je však to, že umělá hmota, vznešená jako
pohyb, takřka neexistuje jakožto substance. Její konstituce je negativní: není ani
tvrdá, ani hluboká a navzdory svým utilitárním výhodám se musí spokojit s
neutrální substanciální kvalitou: s *odolností*, stavem předpokládajícím prostou ne-
jistotu určité odevzdanosti. Na poetické rovině velkých substancí je materiálem
nehezským, ztraceným mezi nadýchaností gumy a plochou tvrdostí kovu: nemá
povahu žádného ze skutečných výtvorů nerostné povahy – není pěnou, nemá
vlákna ani vrstvy. Je to substance *ošizená*: ať je v jakémkoli stavu, uchovává si vloč-
kovité vzezření, cosi nejasného, krémovitého a ustrnulého, určitou neschopnost
dosáhnout triumfální hladkosti přírozenosti. Nejvíce ji však zrazuje zvuk, který
vydává a jenž je dutý a fádňí; tento zvuk ji diskredituje stejně jako její zbarvení,
neboť se zdá, že může nabývat pouze těch nejchemičtějších barev; žlutou, červe-
nou i zelenou si podržuje jen v agresivní podobě, ale vlastně jde pouze o určitý
způsob pojmenování, neboť je s to zviditelnit pouze jakési koncepty barev.

Módnost umělé hmoty svědčí o jistém vývoji v mýtu napodobeniny. Víme,
že napodobeniny představují z dějinného hlediska buržoazní zvyklost (první
imitace v oblasti odívání se objevují s nástupem kapitalismu); až do současnosti

však napodobenina vždy vyznačovala jistou pretenci, tvořila součást světa jevů,
a nikoli užívání; snažila se s co nejmenšími náklady reprodukovat ty nejvzácnější
substance – diamanty, hedvábí, peří, kožešiny, peníze, všechn okázalý lesk světa.
Umělá hmota od toho upouští, neboť je substancí užívanou v domácnosti. Je
první magickou látkou, jež se propůjčuje prozaičnosti; je tomu tak ovšem právě
proto, že tato prozaičnost je triumfální příčinou její existence: nepřírozenost se
poprvé vztahuje na něco běžného, a ne na něco vzácného. Současně s tím je
pozměněna i starodávná funkce přírozenosti: přírozenost již není Ideou, čistou
Substancí, kterou je nutno znovu nalézt či imitovat; nahradí ji umělá materie,
jež je plodnější než všechna přírodní naleziště na světě a ovládne i samotné vy-
nalézání tvaru. Luxusní předmět je vždy vázán k zemi, vždy vytříbeně upomíná
na svůj nerostný či živočišný původ, na přírodu, již je jen určitou aktualizací.
Umělá hmota je bezvýhradně pohlcena svým využitím: nakonec budeme vyna-
lézat předměty jen pro potěšení z jejich užívání. Hierarchie substancí je zrušena,
všechny jsou nahrazeny substancí jedinou: celý svět *může* být zplastičen, včetně
života samého, protože – jak to tak vypadá – se začínají vyrábět umělé srdeční
chlopně.

Z francúzštiny preložil Jozef Fulka.

Plastic je názov jednej z päťdesiatich štyroch esejí, ktoré Roland Barthes (1915
– 1980) publikoval medzi rokmi 1954 až 1956 v časopise *Les Lettres nouvelle*.
V roku 1957 vyšli v knižnej podobe pod názvom *Mytologie* (Mythologies). Ich
spoločným menovateľom boli, ako píše Barthes v úvode k prvému vydaniu, úvahy
o „niektorých mýtoch každodenného života vo Francúzsku“. Tieto novodobé mýty
chytajúce ľudí do lepkavej siete ilúzií odhaľoval nielen prostredníctvom reklamy
a lifestylových časopisov (jeden z nich – Elle považoval za „skutočnú mytologickú
pokladnicu“), ale aj analýzou banálnych správ v novinách, fotografie, gas-
tronómie, hračky či výstavy.

Český preklad eseje *Plastic* sme zaradili do časopisu Profil ako úvodný príspevok
k tematickému bloku, ktorý je venovaný problematike umenia v dobe plastovej.
Preklad je prevzatý z knihy Roland Barthes: *Mytologie*. Vydalo nakladateľstvo
Dokořán, Praha 2004. Preklad Jozef Fulka. Autor výberu a doslovu Petr A. Bílek.